

VI Київська відкрита олімпіада з лінгвістики

Особистий тур, 17 березня 2019 р.

Старші класи

Максимальна оцінка за кожну з п'яти задач — 20 балів

Час виконання роботи — 5 годин

- Окрім відповідей завжди **потрібно** вписувати також і всі знайдені вами правила та закономірності, а також відповідності словникового типу (переклади слів, значення окремих символів тощо).
- Пояснювати, як ви знайшли описаний вами набір закономірностей, або «математично» його обґрунтовувати **не потрібно**:
  - *гірше*: «поглянувши на речення 5 і 10, у яких використовується префікс X-, а в перекладах фігурує форма множини, робимо висновок, що множина утворюється додаванням до слова префікса X-»;
  - *краще*: «у даній мові форма множини утворюється додаванням до слова префікса X-».

Див. зворотний бік кожного аркуша.

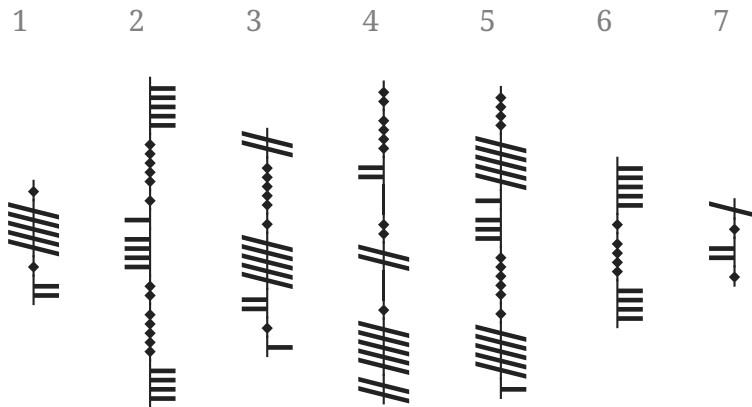
1. Óгам

Олег Кузик

Ось деякі слова і вирази ірландською мовою (у записі латиницею) з перекладами українською:

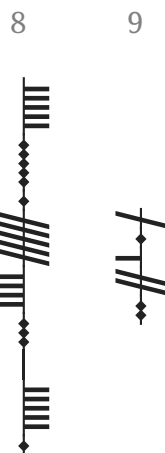
Seán Шон Ádam Адам Lára Лара
grá go deo любов назавжди síocháin мир
Pádraig Патрик bráithre брати́

А ось ці ж слова і вирази, записані писемністю огам:

Завдання 1. Установіть правильні відповідності.

Завдання 2. Запишіть подані далі слова або вирази латиницею (наближено). Спробуйте перекласти їх українською.

Завдання 3. Запишіть такі слова та вирази писемністю огам:

Séamus Шеймус Baile Átha Cliath Дублін spiorad дух

Завдання 4. Скільки всього, на вашу думку, є символів у писемності огам?

Примітка. Óгам — алфавіт, що з'являється на монументальних написах IV—VI ст. та в рукописах VI—IX ст. для запису тогочасної ірландської та інших мов.

Разом із перекладами подано слова мовою зіалó у спрощеному записі: у початковій формі (форма 1) та у формі «мій X» (форма 2). Деякі клітинки залишені порожніми.

Форма 1	Форма 2	Переклад
romugulu	newomugulu	дерево
koó	woóy	живіт
gaala	(1)	бур'ян
peupe	neveupe	крапля
gibi	yibiy	коліно
puu	nepuu	мураха
goli	(2)	вухó
(3)	nevekasiy	мотика (інструмент)
kala	neyalay	трава
guyε	(4)	сейба (дерево)
kelekulo	neyεlekulo	ксерус (тварина)
kɔwɔ	wɔwɔy	ступня, нога
gize	neyizey	гора
pele	(5)	дорога
kaali	(6)	змія
pɔlɔ	(7)	глина
kovi	newoviy	хмиз (сухі гілки)
gaazu	yaazy	обличчя, око
palavala	nevalavalay	бруд
gεε	neyεεy	сміх
pivi	(8)	дикобраз (тварина)
geze	neyezey	бавовна (волокно)
guba	(9)	голова
kεzε	(10)	зерно
kɔma	(11)	задня частина плечей
kuya	nepuyay	танок
gesa	(12)	мотузка

Завдання. Відновіть вміст пропущених клітинок.

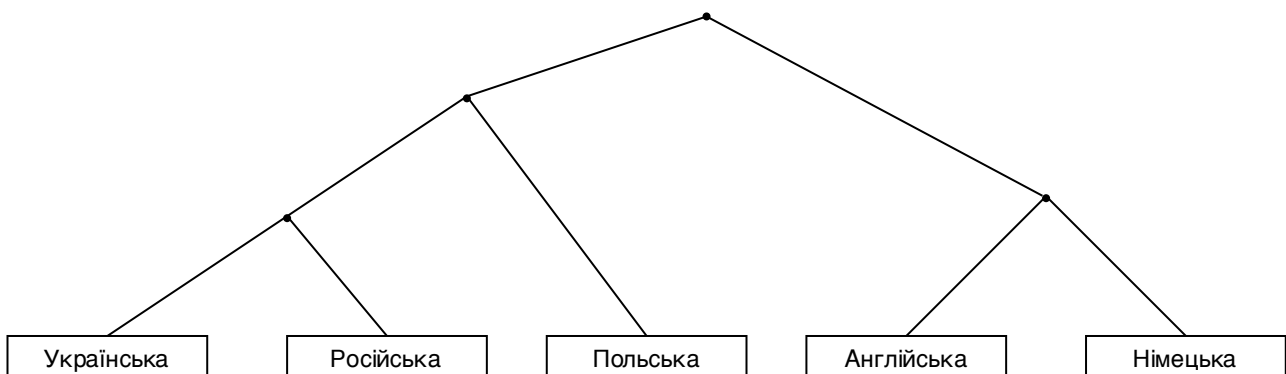
Примітка. Мова зіалó належить до нігеро-конголезьких мов. Нею розмовляють 25 тисяч осіб на південному сході Гвінеї.

Звуки *e* та *ε* мають звучання, подібне до українського *e*, але під час вимови *e* у мові зіало язик розташований трохи вище, ніж для *ε*; так само *o* та *ɔ* звучать подібно до українського *o*, але під час вимови *o* у мові зіало язик розташований трохи вище, ніж для *ɔ*.

3. Споріднені мови

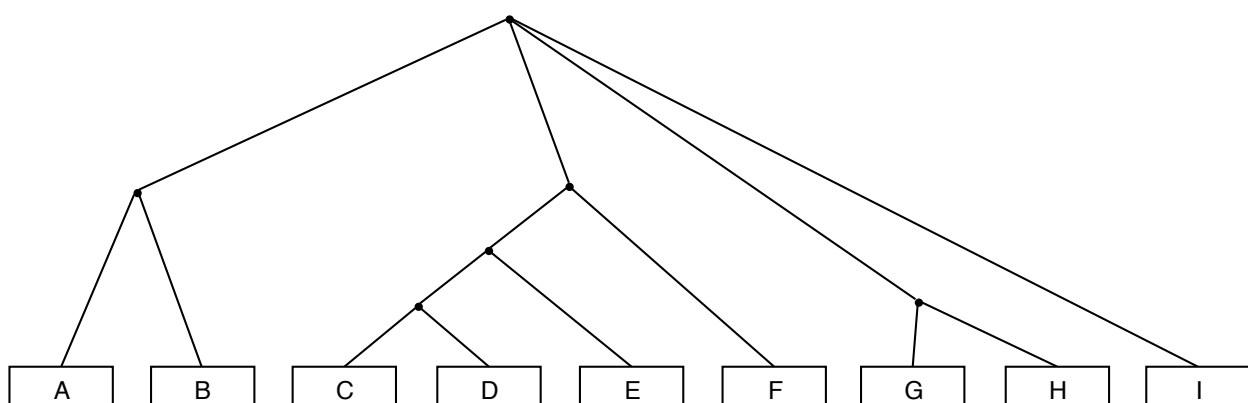
Таміла Краштан

Мови, як і люди, діляться на родини. Для кожної родини можна побудувати генеалогічне дерево, яке показує, яким саме чином мови споріднені. Наприклад, для кількох знайомих нам європейських мов можна побудувати таке дерево:

Зі схеми видно, що українська з російською є між собою близько спорідненими, так само як і англійська з німецькою між собою. Також можна помітити, що польська ближча, скажімо, до української, ніж до англійської з німецькою, від яких вона приблизно рівновіддалена.

Одним зі способів встановлення спорідненості мов є порівняння слів. Розгляньмо генеалогічне дерево кількох тупійських мов, позначених літерами від А до І:

Слово *місяць* (у сенсі *небесне тіло*) мовами С і D перекладається як **jatsi** і **jaxu** відповідно. Ці переклади схожі між собою, однак лише віддалено нагадують переклад слова *місяць* мовами G і H (**ɲátti** і **ɲádtikad** відповідно), а, наприклад, зі словом **коера**, що використовується на позначення *місяця* у мові В, не мають узагалі нічого спільного.

Нижче наведено по три слова тих самих дев'яти мов, що зображено на схемі:

Акунтсу	Апіака	Каритіана	Мбия	Сінта-ларга	Суруйська	Тупарі	Чиріпа	Шета	
gip	?iwa	ep	yvyra	iip	íib	kyp	iwira	awira	<i>дерево</i>
rapap	rea	sipo	exa	ɲákkááp	kábá	epa	etsa	etʃa	<i>око</i>
en, ene	de	a	ndee	een	èʔèn	en	nde	en	<i>ти</i>

Завдання. Встановіть, на яких місцях у схемі має стояти кожна з мов. Відповідності між мовами у таблиці та позначеннями А—І можна відновити однозначно.

Примітка. Тупійська мовна родина є однією з найбільших мовних родин Південної Америки. Вона включає в себе до 70 мов, якими розмовляють близько 7 мільйонів осіб.

4. Дієслова

Таміла Краштан

Подані нижче дієслова розділено на дві групи за певною ознакою:

обіцяти	забороняти
прагнути	пропонувати
збиратися	радити
припинити	запросити
боятися	відправити
ненавидіти	заважати

Завдання 1. Розбийте на групи за тим же принципом такі слова:

відпустити соромитися намагатися зобов'язувати любити
 рекомендувати звикнути дати готуватися сказати

Завдання 2. Наведіть приклад дієслова, яке не можна віднести до жодної з двох груп.

Нижче подано 12 речень мовою бурушаскі з перекладами:

1	khue gušīnanc uwaran.	Ці жінки втомляться.
2	ise šīqar iyurci.	Та оса потоне.
3	biṭayue amin dasin musarkan?	Яку дівчину впустять шамани?
4	yeniš muwalo.	Королева впаде.
5	ue dasiwance šugulimuc usarkan.	Ті дівчата впустять подруг.
6	guse yurqune šīqarišo uyarki.	Ця жаба зловить ос.
7	qhudaae ice jakuyo uyeeci.	Бог побачить тих віслюків.
8	khine hilese belišo uyarki.	Цей хлопець зловить баранів.
9	hoolalase amic talabuudomuc uyeeci?	Яких павуків побачить метелик?
10	ue thamišue yenišanc uyaranan.	Ті королі обмануть королев.
11	hilešue šugulo isarkan.	Хлопці впустять друга.
12	yašere khine biṭan iyarani.	Сорока обмане цього шамана.

Завдання 1. Перекладіть українською:

13	guse belis iwali.
14	qhudaamuce tham iyaranan.
15	talabuudue khine gus muyeeci.
16	amin guse yurquyo uyarko?

Завдання 2. Перекладіть мовою бурушаскі:

17	Ті шамани потонуть.
18	Яких сорок зловлять жінки?
19	Королі побачать цих метеликів.
20	Який друг впустить хлопців?
21	Той хлопець обмане подругу.
22	Королева впустить ту дівчину.
23	Ця дівчина побачить друзів.
24	Оса обмане ту жабу.
25	Який віслюк втомиться?

Примітка. Бурушаскі — мова без установлених родинних зв'язків, якою розмовляє близько 100 тисяч осіб у Пакистані. Літери *γ, j, ŋ, ʒ, š* і *ṭ* позначають особливі приголосні звуки цієї мови.